

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС
ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ

ТОШКЕНТ ТИББИЁТ АКАДЕМИЯСИ

“КЕЛИШИЛГАН”
Олий ва ўрта махсус
таълим вазирлиги

“ ” 2020 й.

“ТАСДИҚЛАЙМАН”

5510300 – Тиббий профилактика иши таълим йўналиши негизидаги

5A510301 - Гигиена (йўналишлар бўйича):

- 5A510301 - Гигиена (коммунал гигиена)
- 5A510301 - Гигиена (меҳнат гигиенаси)
- 5A510301 - Гигиена (овкатланиш гигиенаси)
- 5A510301 - Гигиена (болалар ва ўсмирлар гигиенаси)
- 5A510301 - Гигиена (радиацион гигиена)
- 5A510301 - Гигиена (умумий эпидемиология)

5A510302 - Атроф муҳит ва инсон саломатлиги

5A510113-Ташхиснинг инструментал ва функционал усуллари
(йўналишлар бўйича)

5A510115-Соғликни сақлашни бошқариш ва жамоат саломатлигини
сақлаш (йўналишлар бўйича)

5A510118-Морфология (йўналишлар бўйича)

5A510129-Нутрициология

**магистратура мутахассисликларига қирувчилар учун махсус
(ихтисослик) фанларидан**

ДАСТУР

Тошкент – 2020 й.

Аннотация

Дастур 5А510301 - Гигиена (йўналишлар бўйича): 5А510301 - Гигиена (коммунал гигиена), 5А510301 - Гигиена (меҳнат гигиенаси), 5А510301 - Гигиена (овқатланиш гигиенаси), 5А510301 - Гигиена (болалар ва ўсмирлар гигиенаси), 5А510301 - Гигиена (радиацион гигиена), 5А510301 - Гигиена (умумий эпидемиология), 5А510302 - Атроф муҳит ва инсон саломатлиги, 5А510113-Ташхиснинг инструментал ва функционал усуллари (йўналишлар бўйича), 5А510115-Соглиқни сақлашни бошқариш ва жамоат саломатлигини сақлаш (йўналишлар бўйича), 5А510118-Морфология (йўналишлар бўйича), 5А510129-Нутрициология 5510300 – Тиббий профилактика иши таълим йўналиши 2016/2017 ўқув йилида тасдиқланган ўқув режасидаги асосий фанлар асосида тузилган.

Тузувчилар:

Тиббий профилактика факультети декани,
т.ф.д., доцент

Саломова Ф.И.

Болалар, ўсмирлар ва овқатланиш гигиенаси
кафедраси мудир, т.ф.д., доцент

Эрматов Н.Ж.

Дастур ТТА Кенгашининг 2020 йил 19 июндаги №17 сонли Кенгаш йиғилишида муҳокама қилинган ва тасдиқлашга тавсия этилган

КИРИШ

5510300–Тиббий профилактика иши таълим йўналиши – Санитария эпидемиология назорат инспекцияси, санитария-эпидемиология осойишталик Агентлиги (СЭОА) назорат остидаги объектларда (хизмат кўрсатиш шаклидан қатъий назар) оғоҳлантирувчи ва жорий санитария назоратлари бўйича амалий фаолиятини мустақил олиб бориш; соғломлаштириш, санитар-гигиеник ва профилактик чора-тадбирлар комплексини мустақил тарзда ишлаб чиқиш, мувофиқлаштириши ва ўтказиш; ишловчилар орасида соғлом турмуш тарзи кўникмаларини шакллантириш уларнинг жисмоний, тиббий фаоллигини ошириш; гигиена йўналишида қўлланилаётган илгор профилактик тадбирларни ўрганиши ва амалиётга тадбиқ этиш; гигиена йўналишида профилактик чора-тадбирларини ташкиллаштириш бўйича тўлиқ ҳажмдаги зарурий кўникмаларга эга бўлган юқори малакали мутахассис сифатида мустақил амалий фаолиятни амалга ошириш; аҳолининг эпидемиологик хотиржамлигини сақлашда илгор профилактик тадбирларни ўрганиши ва амалиётга тадбиқ этиш каби йўналишларни камраб олади.

5510300–Тиббий профилактика иши таълим йўналиши негизидаги Гигиена (йўналишлар бўйича): 5A510301 - Гигиена (коммунал гигиена), 5A510301 - Гигиена (меҳнат гигиенаси), 5A510301 - Гигиена (овқатланиш гигиенаси), 5A510301 - Гигиена (болалар ва ўсмирлар гигиенаси), 5A510301 - Гигиена (радиацион гигиена), 5A510301 - Гигиена (умумий эпидемиология); 5A510302 - Атроф муҳит ва инсон саломатлиги магистратура мутахассислигига кирувчилар талабалар учун таълим йўналиши ўқув режасига асосан тест саволлари шакллантирилган. Бу фанлар ўз негизида камраб олинган маълумотлар қуйида батафсил келтирилган.

ТАШХИСНИНГ ИНСТРУМЕНТАЛ ВА ФУНКЦИОНАЛ УСУЛЛАРИ (ЙЎНАЛИШЛАР БЎЙИЧА) фани бўйича:

1. Клиник лаборатор диагностика.

Биологик материалларнинг умумий клиник текшириш усуллари. Пешобни текшириш усуллари. Ошқозон секрециясини текшириш усуллари. Орқа мия суюқлигини текшириш усуллари. Экссудат ва трансудатларни текшириш. Балгамни текшириш. Ахлатни текшириш. Жинсий йўл орқали ўтадиган яллигланишлар диагностикаси. Гематологик текшириш усуллари. Қон олиш ва унга ишлов бериш. Эритроцитларни текшириш. Нормада периферик қонини текшириш. турли патологияларда периферия қонини текшириш. Қон ивиш системасини текшириш усуллари. Томир-тромбоцитар гемостази. Плазма гемостази. Физиологик антикоагулянтлар. Жинсий йўллар билан ўтувчи яллигланиш касалликлар диагностикаси. Қон ва қон

хужайраларининг умумий хусусиятлари.Замонавий лабораторияда биологик материалларни умумий клиник текшириш усуллари. Ўткир лейкозлар лаборатор диагностикаси. Сурункали лейкозлар замонавий диагностика усуллари.

2. Микробиология ва вирусология

Бактериологик, вирусологик ва иммунологик лабораторияларнинг тузилиши ва жиҳозланиши. Бактериологик лабораторияда ишлаш коидалари. Микроорганизмлар ҳақида тушунча. Бактерияларни ўрганиш усуллари. Суртма тайёрлаш техникаси, оддий бўяш усули. Шарсимон бактериялар морфологияси. Бактерияларнинг морфологияси ва структураси. Бактерияларни мураккаб усулда бўяб ўрганиш. Спирохеталар, риккетсиялар, хламидиялар, актиномицетлар, содда жониворлар ва замбуругларни морфологияси ва структурасидаги ўзига хос хусусиятлар. Микроорганизмлар физиологияси: кимёвий таркиби, озикланиши, нафас олиши, кўпайиши. Микроорганизмларни ўстириш ва соф культура ажратиб олиш усуллари. Аэроб бактерияларни соф культурасини ажратиб олиш усуллари. Микроорганизмларда ўзгарувчанлик турлари, амалиётдаги аҳамияти. Иммунитет ҳақида тушунча. Иммунитет турлари. Организмнинг махсус бўлмаган химояланиш омиллари. Антиген ва антителолар. Серологик реакциялар.

3. Тиббий биохимия

Биологик киме фани олдида турган назарий муаммолар. Биологик киме фани олдида турган амалий муаммолар. Оксилларнинг тузилишини ўрганишда вужудга келадиган қийинчиликлар. Оксилларни текширишнинг замонавий усуллари ва муаммолари. Оксиллар биологик функцияларини ўрганишда ўзига хос қийинчиликлар. Замонавий тиббиётда ферментларнинг роли. Углеводлар алмашинуви билан боғлиқ бўлган касалликлар ва уларни даволашда мавжуд муаммолар. Липидлар. Липидлар алмашинувини бузилишини даволашда ўзига хос қийинчиликлар. Қон плазмасининг асосий липидлари ва уларнинг аҳамияти. Липидлар ҳазмланиши ва сўрилишининг бузилиши билан боғлиқ касалликлар. Қон плазмаси, организм бошқа суюқликлари протеинлари. Аминокислоталар ва уларни ажратиб олишда ўзига хос қийинчиликлар. Экологик омиллар таъсирида оксил биосинтезида вужудга келадиган муаммолар.

СОҒЛИҚНИ САҚЛАШНИ БОШҚАРИШ ВА ЖАМОАТ САЛОМАТЛИҒИНИ САҚЛАШ (ЙЎНАЛИШЛАР БЎЙИЧА) фани бўйича:

Жамоат соғлигини сақлаш ва соғлиқни сақлашни бошқариш фани, уни тиббиёт илми ва амалиётининг тараққиётида тутган ўрни. Жамият саломатлиги, асосий тушунчалар, жамоат саломатлигини белгиловчи омиллар. Демографик жараёнларнинг тиббий-ижтимоий қирралари. Касалланиш: умумий тушунчалар, касалланишларни ўрганиш усуллари,

касалликларнинг халқаро таснифи. Ногиронлик. Жисмоний ривожланишни ўрганиш. Аҳолини саломатлигини мустаҳкамлаш. Профилактика замонавий муаммолари. Юқумли бўлмаган касалликларини муҳим хавфли омиллари. Далилларга асосланган тиббиёт. Аҳоли саломатлигини ўрганиш ва баҳолаш усуллари, тиббиёт статистикаси (биостатистика) асослари. Аҳолига стационар касалхона хизматини ташкил этиш. Соғлиқни сақлаш: асосий тушунчалар, тамойиллар. Даволаш профилактика муассасаларининг турлари. Соғлиқни сақлаш муассасаларининг номенклатураси. Аҳолига даволаш - профилактика ёрдамини ташкил этиш. Бирламчи тиббий санитария ёрдами. Оналар ва болалар саломатлигини муҳофаза қилиш. Болаларга даволаш - профилактика ёрдамини ташкил этиш. Республика шошилинич тиббий ёрдам илмий маркази. Ихтисослаштирилган илмий – амалий тиббиёт марказларини ташкил этиш. Соғлиқни сақлаш тизимида нодавлат секторлари. Соғлиқни сақлаш муассасалари фаолиятини таҳлил этиш ав сифатни назорат қилиш. Санитария - эпидемиология хизматини ташкил этиш. Ижтимоий таъминот, ижтимоий сугурта ва иш қобилиятини аниқлаш бўйича врачлик экспертизаси тамойиллари.

МОРФОЛОГИЯ (ЙЎНАЛИШЛАР БЎЙИЧА) фани бўйича:

1. Одам анатомияси ва гистология, цитология ва эмбриология

Одам организми орган ва тўқималарининг эмбрионал ривожланиши, макро-, микроскопик ва субмикроскопик тузилишини, хужайралар цито- ва гистофизиологиясининг асосий қонуниятларини, организм физиологик тизимларининг фаолият кўрсатиш қоидалари, шунингдек одам организмидаги патологик жараёнлар, касалликларнинг ривожланиш сабаблари, ташки муҳит шароитларининг тутган ўрни, ривожланиш механизмлари, кечиши, оқибати ва ривожланиш даврида турли аъзолар ва тизимлардаги функционал ўзгаришларни ўрганишдан ва функционал текширув натижаларини интерпретация қилишдан иборат. Дастурнинг вазифаси талабаларда тиббий-биологик фанлар бўйича билим ва кўникмаларни шакллантиришдир. Одам анатомияси фанининг қисқача тарихи, вазифалари, назарий ва амалий тиббиётда тутган ўрни. Фаннинг бошқа тиббий фанлар тараккиётидаги роли. Остеология: суякларнинг тузилиши, ривожланиши, классификацияси ва таркиби. Синдесмология: суякларнинг ўзаро бирикиши, бўғимларнинг тузилиши, ривожланиши, классификацияси. Миология: мушакларнинг классификацияси, таркиби, тузилиши ва ривожланиши. Спланхнология: ҳазм, нафас, сийдик айирув ва жинсий аъзолар тузилиши, қисмлари, ривожланиши ва халқаро анатомик номенклатура бўйича номланиши. Нерв тизими: марказий ва периферик нерв тизими, бош ва орқа мия ўтказув йўллари, бош мия нервлари, чигаллар ва уларнинг тармоқлари. Сизги аъзоларининг тузилиши, қисмлари, ривожланиши. Гистология, цитология ва эмбриология фани тарихи ва ривожланиш тенденциялари. Хужайра хақидаги таълимот. Умумий эмбриология ва одам эмбриологияси асослари. Тўқималарнинг

классификацияси, гистогенези ва морфофункционал хусусиятлари. Тери ва унинг хосилалари, нерв, юрак-кон томирлари, иммун-химоя, овқат ҳазм қилиш, нафас олиш, эндокрин, айирув, жинсий система аъзоларининг тараккиёти ва морфофункционал хусусиятлари.

2. Нормал ва патологик физиология

Нормал физиология фанининг тарихи ва ривожланиш тенденциялари. Қўзғалувчан тўқималарнинг умумий физиологияси, марказий нерв тизимининг умумий ва хусусий физиологияси, вегетатив нерв тизими, физиологик функцияларнинг гормонал идора этилиши, кон, юрак-кон томирлар, нафас, ҳазм, модда ва энергия алмашинуви, терморегуляция, айирув, сенсор тизим ва олий нерв фаолияти физиологияси. Патологик физиология фанининг тарихи, назарий ва амалий тиббиётда тутган ўрни, унинг услублари ва вазифалари. Этиология ва патогенез тугрисида таълимот. Касалликлар этиологияси ва патогенезида ирсият бузилишларининг мавқеи. Организм реактивлиги ва унинг патологиядаги роли. Иммунопатологиянинг асосий масалалари. Аллергиямасалалари. Шикастланиш патофизиологияси. Яллигланиш патофизиологияси. Иситма.Модда алмашинувининг типик (нусхали) бузилишлари.Сув-тузлар алмашинуви патофизиологияси. Карбонсувлар ва ёғлар алмашинуви патофизиологияси. Модда алмашинувининг кўп тарқалган касалликлари. Тўқима ўсишининг патофизиологияси. Аъзолар ва тизимларнинг патофизиологияси: оқ қон ва қизил қон системаси, юрак-кон томир системаси патофизиологияси, юрак етишмовчилиги. Қон томир етишмовчилиги патофизиологияси. Нафас системаси, ҳазм қилиш системаси, жигар, буйрак, ўткир ва сурункали буйрак етишмовчилиги патофизиологияси. Эндокрин система, нерв системаси, экстремал ҳолатларпатофизиологияси.

НУТРИЦИОЛОГИЯ фани бўйича:

Озик-овқат маҳсулотларини фармакодинамик хусусияти ва озуқавий, биологик қиймати. Овқатланиш ва саломатлик, соғлом овқатланиш мезонлари, овқатланиш физиологияси, овқатланиш биохимияси, озик - овқат маҳсулотларини микробиологик хавфсизлиги. Турли хил озик-овқат маҳсулотларини (гўшт, сут, дон маҳсулотларини, сабзовот ва меваларни, овқат толаларини парҳезлик хусусиятлари, турли касалликларда парҳез овқатланиш рационлари, даволовчи профилактик овқатланишга бўлган талаблар. Озик-овқат маҳсулотларини санитар-гигиеник ва эпидемиологик хавфсизлиги. Овқатдан захарланиш турлари, озик-овқат маҳсулотларининг микроорганизмлар ва уларнинг токсинлари билан зарарланиш манбалари. Алиментар патологиялар. Биологик фаол ва овқат кўшимчаларини экспериментал ва токсикологик баҳолаш. Генетик модификацияланган маҳсулотлар.

ГИГИЕНА (ЙЎНАЛИШЛАР БЎЙИЧА) фани бўйича:

1. Коммунал гигиена

Сув таъминоти тизимлари ва сув хавзаларини эколого-гигиеник баҳолаш бўйича Давлат санитария назоратини ташкиллаштириш ва ўтказиш. Ўзбекистон Республикаси қонунчилиги асосида ичимлик сувига қўйиладиган гигиеник талабларни асослаш, сув мухитини орқали юқумли ва юқумли бўлмаган касалликларни келиб чиқиши ва ичимлик сувини сифатини яхшилаш бўйича санитария-техник тадбирлар. Тупроқ гигиенаси ва аҳоли турар жойларини санитария тозалаш тизимлари соҳасида тиббиёт экология асослари. Профилактик токсикология. Аҳоли турар жойлари атмосфера ҳавосини эколого-гигиеник баҳолаш ва атроф мухитнинг санитария ҳолатини баҳолашда аҳоли саломатлиги–интеграл мезони. Турар жой, жамоат биноларини замонавий типда режалаштириш ва қурилиш турлари: ёритилганлик, вентиляция, иситиш, сув таъминоти канализация ва ахлатларни четлаштириш гигиенаси. Даволаш-профилактика муассасаларини гигиеник баҳолаш. Турли коммунал объектларда жорий санитария назоратини ташкил қилиш ва ўтказиш.

2. Меҳнат гигиенаси.

Ишлаб чиқариш корхоналар устидан Давлат санитария назоратини ташкил қилиш ва олиб боришнинг гигиеник асослари. Ишлаб чиқариш объектларида иш усуллари ва Давлат санитария назорат турлари. Зарарли ва ҳавфли ишлаб чиқариш омилларни гигиеник меъёрлаш. Зарарли ва ҳавфли омиллар таъсирини олдини олишни соғломлаштириш чора тадбирлари. Меҳнат фаолияти жараёнида умумий физиологик қонуниятларни ўрганиш. Меҳнатни илмий ташкил этишнинг физиологик асосларини ишлаб чиқиш. Ишчилар саломатлигини муҳофаза қилиш. Ишловчилар саломатлиги устидан санитар-гигиеник мониторингни ташкил этиш. Касб касалликлари билан касалланганлар саломатлигини тиклаш йўллари ва ишга жойлаштириш тартиби. Ишлаб чиқаришда ёритилганликнинг гигиеник асослари, уни ишчилар саломатлигига ва ишлаш қобилиятига таъсири. Вентиляция моҳияти ва санитар-техник чора тадбирлар тизимидаги ўрни.

3. Радиацион гигиена.

Радиацион гигиенанинг назарий асослари ва радиацион ҳавфли объектларни қайд этиш. ДСЭНМда радиацион гигиена мутахассислиги врачининг асосий иш фаолияти. ИНМ объектларини паспортизацияси. Радиацион гигиенада гигиеник меъёрлаштириш асослари. Радиологик объектларда ишловчи ходимларни ҳисобини назорат қилиб бориш. Радиологик объектларни ҳисобга олишни ўтказиш. ИНМ да ишлаганда меҳнат гигиенаси. Ишлаб чиқаришда радиацион ҳавфли омиллар ҳақида тушунча, уларнинг таснифи, ҳосил булиш сабаблари, уларни ишчилар саломатлигига ва иш фаолиятига таъсири ИНМ дан фойдаланганда санитар дозиметрик назорат. Радиологик объектларда дозиметрик ва радиометрик текширувлар ўтказиш қоидалари. Радиологик объектларда иш шароитини

соғломлаштириш принциплари. Ишчиларни тиббий кўриклардан ўтказиш регламентловчи ҳужжатлар. Атроф муҳитнинг радиацион хавфсизлиги. Атроф-муҳит объектлари (сув, ҳаво, тупроқ, овқат маҳсулотлари, юзалар) нинг радиоактив ифлосланишини назорати. Радиометрик ва спектрометрик текшириш усуллари. Радиацион авариялар ва экстремал вазиятларда аҳолининг радиацион хавфсизлиги. Радиацион авариялар ва ходисаларнинг синфлари ва улар келиб чиққан вазиятларда санитария назоратининг тактикаси. Радиацион авариялар оқибатларини бартараф қилишга доир тадбирларнинг мазмуни. Радиацион аварияларни бартараф этиш бўйича ишларнинг самарадорлигини радиацион-гигиеник назоратининг мазмуни. Радиацион аварияларни олдини олиш ва бартараф этиш бўйича тадбирлар режасини ишлаб чиқиш.

4. Болалар ва ўсмирлар гигиенаси.

Болалар ва ўсмирлар гигиенаси фанининг мақсади ва вазифлари. Болалар ва ўсмирлар гигиенаси фанининг принциплари. Болалар ва ўсмирлар гигиенаси фанининг ривожланиш тарихи. Дунёда ва мамлакатимизда овқатланиш гигиенаси фанининг ривожланиш босқичлари. Болалар ва ўсмирлар саломатлик ҳолати ва жисмой ривожланишига овқатланишининг таъсири. Болалар ва ўсмирлар муассасаларини лойиҳалаштириш ва қуришнинг гигиеник асослари. Болалар ва ўсмирлар жамоасида турли фаолият турларини гигиеник баҳолаш. Болалар ва ўсмирлар ишлаш қобилиятини баҳолаш усуллари. Болалар ва ўсмирлар жамоасида жисмоний тарбия ва чиниқтиришни ташкиллаштириш ва назорат қилиш, тиббий хизматни ташкиллаштириш. Болалар ва ўсмирлар жихозларига қўйилган гигиеник талаблар. Болалар ва ўсмирлар кийимларига қўйилган гигиеник талаблар. Мактаб дарсликларига қўйилган гигиеник талаблар. Болалар ва ўсмирлар овқатланишнинг гигиеник принциплари, озиқа маҳсулотларининг меъёрий даражалари. Меҳнат ва касбий таълимга ўргатишнинг гигиеник асослари. Саломатлик ҳолатини ҳисобга олиб касб танлашга қўйилган тиббий кўрсатмалар. Ўсмирларни меҳнатни муҳофаза қилиш тўғрисидаги асосий қонуний ҳужжатлари. Ривожланишда нуқони бўлган болалар ва муассасаларига қўйилган гигиеник талаблар. Болалар ва ўсмирлар муассасалари устидан ДСЭН ташкиллаштириш ва олиб бориш тартиби. Мактабгача таълим муассасаларида болаларни ўқитиш ва тарбиялашнинг гигиеник аспекти. Мактабларда ўқувчилар кун тартиби ва таълим тарбия шароитларига қўйилган гигиеник талаблар. Академик лицей ва коллежларда ўқув-ишлаб чиқариш жараёни ташкиллаштиришга қўйилган гигиеник талаблар. Болалар ва ўсмирлар жаомасида соғлом турмуш тарзини тарғибот қилиш принциплари.

5. Овқатланиш гигиенаси.

Соғлом овқатланиш асослари ва овқатланишнинг замонавий назариялари. Организмининг суткалик энергия сарфини аниқлаш. Асосий

моддалар алмашинуви, овқатнинг специфик-динамик таъсирини ва турли фаолиятларга кетган қувват сарфини аниқлаш. Аҳолини овқатланиш ҳолатини ўрганиш. Озиқ-овқат маҳсулотларининг гигиеник экспертизаси (сут, гўшт, колбаса, балиқ, ун ва нон маҳсулотлари, ёғ ва мойлар, яхна ичимликлар ва банкали консервалар). Тайёр маҳсулотлар калорияси ва таркибидаги озиқ моддалар миқдорини аниқлаш. Озиқ-овқат маҳсулотлари таркибидаги бегона моддаларга баҳо бериш. Профилактик ва парҳез овқатланиш, ДСЭНМ овқатланиш гигиенаси бўлимида ташкилий услубий ишлар. Овқатланиш гигиенаси бўлимида огоҳлантирувчи ва жорий санитария назоратининг асослари. Умумий овқатланиш корхоналари, савдо корхоналарига қўйиладиган гигиеник талабалар ва уларни назорати. Бозорларни санитар-гигиеник текшириш қўйиладиган талаблар. Сут, гўшт, балиқ, қандолат, яхна ичимликлар ишлаб чиқариш корхоналарига қўйиладиган гигиеник талаблар ва шу корхоналарни санитария назорати. Озиқ-овқат маҳсулотларини санитария-эпидемиологик аҳамияти ва овқатдан заҳарланиш профилактикаси.

5. Умумий эпидемиология.

Эпидемик жараённинг ривожланиш сабаблари ва шароитлари. Эпидемик жараённинг намоён бўлиши: ҳудудлар бўйича, аҳолининг гуруҳлари бўйича, вақт бўйича юқумли касалликларнинг тарқалиши. Эпидемиологик ташхисот: юқумли ва ноинфекцион касалликларни юзага келиш сабаблари, механизмлари ва тарқалиш шароитлари борасидаги илмий маълумотлар ҳамда эпидемиологик текшириш усуллари асосида аҳоли орасида касалланишнинг намоён бўлишини ва юзага келган аҳоли эпидемиологик ҳолатини аниқлаш. Эпидемияга қарши чора-тадбирларни ташкиллаштириш. Эпидемияга қарши воситаларнинг сифатини белгиловчи эпидемиологик мезонлар, эпидемиологик назорат - эпидемияга қарши ишларни замонавий ташкиллаштиришнинг асоси. Ошқозон-ичак, аэрозол ва зооноз юқумли касалликлари. Тиббий паразитология таърифи ва вазифалари. Ўта хавfli юқумли касалликлар ва профилактик чора-тадбирлар. Тиббий географиянинг назарий асослари ва ривожланиш тарихи. Тиббий география қонуниятларини эпидемиология, иммунология, паразитология, тиббий энтомология ва таъбиотнинг бошқа бўлимлари асосида талқин этиш.

АТРОФ МУҲИТ ВА ИНСОН САЛОМАТЛИГИ фани бўйича:

“Аҳоли саломатлиги” тушунчаси, саломатлик кўрсаткичларининг яшаш шароитларига боғлиқлиги. Атроф муҳит ва ташқи омиллар ҳақида тушунча. Гигиенанинг предмети ва вазифалари. Тиббий таълим тизимида гигиенанинг тутган ўрни. Гигиенада қўлланадиган текшириш усуллари. Аҳоли яшаш жойлари шароитида инсонларга атроф-муҳитнинг табиий ва ижтимоий омилларини таъсири. Атроф-муҳитни ифлослантирувчи маънбалар. Кимёвий моддалар ва пестицидларни гигиеник меъёрлаштириш. Гигиеник мезонлари, усуллари. Атмосфера ҳавоси, ичимлик суви, сув

хавзалари ва тупрок ҳолатини гигиеник баҳолаш. Аҳоли турар жойлари, даволаш профилактика муассасалари, турар жой ва жамоат биноларини режалаштириш ва ободонлаштириш ва санитария-соғломлаштириш чоратадбирларини ишлаб чиқиш. Атроф-муҳит объектларининг гигиеник тафсилоти ва уларнинг инсон саломатлиги учун аҳамияти – ҳаво, сув, тупрок ва қуёш нури. Огоҳлантирувчи ва жорий санитария назария ҳақида тушунча. Ҳаво муҳити, сув, тупрок, қуёш нури радиациясининг гигиеник кўрсаткичларини текшириш усуллари. Экологиянинг асосий тамойиллари. Ташқи муҳит ва инсонлар ўртасидаги ўзаро таассуротлар. **Ҳаво муҳити ва унинг гигиеник аҳамияти. Қуёш радиациясининг гигиеник аҳамияти.** Атмосфера ҳавосининг физикавий хоссаларини биологик ва умумсанитар аҳамияти: ҳарорат, намлик, ҳавонинг ҳаракат тезлиги, барометрик босим ва ҳавонинг электрланганлик ҳолати. Ҳавонинг кимёвий таркиби ва биологик хоссаларига гигиеник таъриф. Ҳавонинг кимёвий таркиби, унинг таркибий қисмларини физиологик ва санитар аҳамияти. Ҳаво муҳитининг биологик хоссалари ва аэроген инфекциялар тўғрисида тушунча. Қуёш радиациясининг гигиеник аҳамияти. Қуёш радиациясининг оптик қисмига сифат ва миқдорий таъриф, унинг жадаллигига таъсир кўрсатувчи омиллар. Инфракизил, кўринувчи ва ультрабинафша нурларга физикавий таъриф ва уларнинг биологик аҳамияти. Сувнинг саломатлик омили эканлиги, аҳолининг сув таъминотини гигиеник асослари. Аҳолининг сув таъминотини ташкил қилишга бўлган гигиеник талаблар. ЎзР ҳудудидаги сув манбаларига гигиеник таъриф. Сув истеъмоли меъёрлари тўғрисида тушунча. Хўжалик-ичимлик сув таъминоти манбаларига бўлган умумий талаблар. Ичимлик сувининг сифатига бўлган гигиеник талаблар. Ичимлик сувини сифатини яхшилаш усулларига умумий таъриф. Ичимлик сувининг сифатини яхшилашдаги асосий ва ёрдамчи усуллар. Гигиеник меъёрлаштириш ва регламентлаштириш ҳақида тушунча. Ташқи ва ишлаб чиқариш муҳитидаги физикавий, кимёвий, биологик омилларнинг гигиеник меъёрлари ва гигиеник регламентларини ишлаб чиқишнинг асослари. СанҚваМ лари, РЭЖ ва бошқа норматив ҳужжатлар. Замонавий инсон экологияси. Инсоннинг замонавий яшаш муҳитини шаклланиши учун илмий-техника тараққиёти ва ижтимоий-иқтисодий шароитларнинг аҳамияти. Атроф муҳитнинг ифлосланиши илмий-техника тараққиётининг асосий негатив оқибати эканлиги. Ифлосликларнинг турлари ва уларнинг шаҳар, ҳамда қишлоқ аҳоли яшаш жойларидаги асосий манбалари. Биосферада зарарли моддалар табиатининг (бўлиши ва ўзгариши) умумий қонуниятлари, биологик занжирлар тўғрисида тушунча. ЎзР ҳудудидаги экологик вазиятлар, экологик ҳалокатли зоналар ва экологик зўриккан минтакаларга умумий таъриф.

АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ:

1. «Радиацион хавфсизлик тўғрисида» ги қонуни, 2000.
2. «Аҳолининг санитар эпидемиологик осайишталиги тўғрисида» ги қонуни, 2015.

3. Гигиена с основами экологии. Под редакцией Мельниченко П.И. – М., 2010.- 751 С.
4. Гигиена. Н.М.Демиденко тахрири остида – Т., 2002, - 615 С.
5. Гигиена. Под редакцией Румянцев Г.И. – М.,2001.– 607 С.
6. Гигиена труда. Под редакцией академика Измеров Н.Ф. – М., 2010. – 583 С.
7. Общая гигиена. Большаков А.М. – М., 2009. – 736 С.
8. Болалар ва ўсмирлар гигиенаси. Г.И.Шайхова тахрири остида, Тошкент, 2004. 353 бет.
9. Болалар ва ўсмирлар гигиенаси. Г.И.Шайхова тахрири остида, Тошкент, 2011. 355 бет.
10. Учебное пособие по освоению практических навыков. Под редакцией Пономарева Л.А., – Т., 2003 – 214 С.
11. Эпидемиология. Миртазаев О. М., Зуева Л.П., Матназарова Г.С. – Тошкент, 2016. 598 бет.
12. Эпидемиологиядан амалий машгулотлар учун кўлланма. Миртазаев О. М. – Тошкент, 2015. 209 б.
13. Общая эпидемиология с основами доказательной медицины. Покровский В.И., Брико Н.И. – Москва, 2010. - 399 с.
14. ДСЭНМларида фойдаланишга рухсат берилган қонуний ҳужжатлар.
15. Salomova F.I., Iskandarova Sh.T., Abdukadirova L.K., Sadullayeva X.A., Sharipova S.A, Axmadaliyeva N.O., Xasanova M.I. “Gigiyena. Tibbiy ekologiya”. Дарслик. Т. 2019.-671б.
16. Salomova F.I., Abdukadirova L.K., Sadullayeva X.A., Sharipova S.A, “Mutaxassislikka kirish”. Дарслик. Т. 2019.-301б.
17. Саломова Ф.И., Пономарева Л.А. ва ҳаммуаллифлар “Радиацион гигиена” ўқув кўлланма. Т. 2017.
18. Ponomareva L.A., Kazakov E.K., Abduqodirova L.K., Tuhtarov B.E., Dravskix I.K., Sharipova S.A., Sadullaeva X.A. Umumiy gigiyena bilan ekologiya. Amaliy mashg`ulotlar uchun o`quv qo`llanma. - Т., 2011.-199б.
19. Пономарева Л.А., Иногамова В.В., Саломова Ф.И. “Радиационная гигиена” ўқув кўлланма. Т. 2014. – 158б.
20. Dade W. Moeller. Environmental health. Third Edition Harvard University Press Cambridge, Massachusetts London, England, 2011
21. Аҳолининг санитария-эпидемиологик осойишталиги тўғрисида Қонуни, 2015. -18б.
22. Мельниченко П.И., Архангельский В.И., Козлова Т.А. ва б. “Гигиена с основами экологии человека”, Дарслик. М.,2010. -752б.
23. Кича Д. И., Дрожжина Н. А., Фомина А. В. “Общая гигиена руководство к лабораторным занятиям”. 2010.-288 б.
24. Камилова Р.Т. Болалар ва ўсмирларнинг жисмоний ривожланишини баҳолаш учун регрессия шкаласи. Т., 2016, -75б.

- 25.Камилова Р.Т. Болалар ва ўсмирларнинг жисмоний ривожланишини баҳолаш учун центил шкаласи. Т., 2016, -50б.
- 26.ЎзР СанҚ ва М – 2005 – 2017 йиллар
- 27.Basic Principles in Occupational Hygiene October, 2010.
- 28.Radiation Protection and Safety of Radiation Sources: International Basic Safety Standards INTERNATIONAL ATOMIC ENERGY AGENCY VIENNA, 2014, 2015